

Relația de securitate transatlantică la 20 de ani de la semnarea Parteneriatului Strategic România-SUA

Policy
Brief
no. 4

**Relația de securitate transatlantică la 20 de ani de la semnarea
Parteneriatului Strategic România-SUA**

București, Noiembrie 2017

Colecția Policy Briefs, Nr. 4

Institutul European din România

Bd. Regina Elisabeta nr. 7 – 9, București

Telefon: (4021) 314 26 96; Fax: (4021) 314 26 66

E-mail: ier@ier.gov.ro; Website: www.ier.ro

Coordonator al Colecției Policy Briefs:

Bogdan Mureșan

Graphic Design & Layout: Monica Dumitrescu

Foto copertă: <https://tvnewsroom.consilium.europa.eu/event/eu-leaders-meeting-with-the-president-of-the-usa-175dd/eu-us-leaders-meeting--25-05-17#/gallery/5>

© Institutul European din România, 2017

Opiniile prezentate în materialul de față aparțin autorilor și nu reprezintă un punct de vedere oficial al instituțiilor publice sau private pe care le reprezintă.

CUPRINS

Relația de securitate transatlantică la 20 de ani de la semnarea Parteneriatului Strategic România-SUA (Bogdan Mureșan)	2
România trebuie să evite capcana unei alegeri între Europa și America (Alina Bârgăoanu)	6
România-SUA 2017-2021: realități și oportunități (Andrei Miroiu)	9
Analiza Parteneriatului Strategic România-SUA din perspectivă multidimensională (Cristian Niță)	12
Considerații asupra dimensiunii economice a parteneriatului strategic pentru secolul XXI dintre România și SUA (Florin Bonciu)	16
Un moment favorabil pentru o politica europeană de securitate și apărare? (Liviu Mureșan)	19
Oportunități și provocări în relația transatlantică: despre poziționarea României ca punte (Radu Magdin)	21
România și SUA: învățând din lecțiile trecutului cum să modelăm prezentul (Șerban Cioculescu)	24

Relația de securitate transatlantică la 20 de ani de la semnarea Parteneriatului Strategic România-SUA

Bogdan Mureșan

La capătul a două războaie mondiale devastatoare și învățând din lecțiile proiectului eșuat al Ligii Națiunilor, comunitatea internațională postbelică, [sub leadership american](#), a creat instituții, reguli și norme menite să încurajeze statele lumii să își rezolve diferendele pe cale pașnică, recurgând la negocieri în loc de război. A clădit un sistem internațional în cadrul căruia relațiile comerciale fără precedent au extins volumul economiei globale într-o asemenea manieră încât fiecare națiune a putut beneficia de pe urma roadelor globalizării, deși uneori prețul plătit a fost accentuarea inegalităților interne. Au fost puse bazele unor mecanisme însărcinate cu gestionarea problemelor globale pe care nicio țară nu le putea rezolva mulțumitor de una singură, a fost subliniată importanța crescândă a drepturilor omului, toate acestea în timp ce, în fundal, se desfășura procesul funcțional al construirii unei Europe Unite, având drept corolar reconcilierea franco-germană. Europa, Canada și Statele Unite ale Americii (SUA) au reușit, într-un timp relativ scurt, să devină o reală comunitate de pace și prosperitate economică, de cooperare politică și militară susținută, având drept principiu ordonator tradiția liberală.

La ora actuală, [economiele UE și SUA reprezintă circa 50% din produsul intern brut \(PIB\) la nivel mondial](#) și o treime din comerțul mondial, iar SUA este aliatul cel mai apropiat al Uniunii Europene (UE) în materie de politică externă. Cu toate acestea, relația transatlantică traversează o perioadă de provocări și incertitudini care au fost, într-o bună măsură, potențate și de sosirea la Casa Albă a președintelui republican Donald Trump. La Summitul NATO de la Bruxelles din 25 mai 2017, președintele Donald Trump, care afirmase, nu cu foarte multă vreme în urmă, că [Alianța ar fi fost o entitate „depășită”](#), i-a dojenit pe aliați pentru că nu alocă suficiente fonduri pentru apărare și a făcut doar o referire pasageră la Articolul V al Tratatului Nord-Atlantic, ce prevede că un atac armat asupra unuia va fi considerat un atac împotriva tuturor. Ar fi demn de menționat că fiecare președinte american, de la Harry Truman încoace, s-a angajat public și fără echivoc să sprijine acest principiu al apărării colective și piatră de temelie a comunității de securitate transatlantice.

Mai mult, s-ar putea spune că Administrația Trump a încurajat indirect afirmarea unei [lumi postamericane de la tribuna Națiunilor Unite](#) – a retras SUA din Acordul de Parteneriat Transpacific (TPP), a înghețat practic negocierile dintre UE și SUA pentru Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții (TTIP), a spus pas Acordului de la Paris privind schimbările climatice – și pare, din ce în ce mai mult, dispusă să cedeze [Chinei titlul de „campionă” a liberului schimb și globalizării](#). Parțial, noul statut al Chinei în arena globală este explicat prin consolidarea constantă, dacă nu și sustenabilă, a economiei chineze și a încrederii politice crescânde a Partidului Comunist Chinez sub conducerea lui Xi Jinping. Dar, în același timp, aceste modificări structurale intervin și pe fondul unui declin accentuat al autorității politice și morale americane în lume. [O anchetă de opinie recentă realizată de cei de la Pew Research Center](#) a evidențiat o scădere de 14% a imaginii pozitive a SUA în lume în peste 30 de țări participante la sondaj.

Astfel, este posibil să asistăm la emergența unei așa-numite „Doctrine Trump”, ce pare să marcheze, cel puțin la nivel conceptual și de execuție inițială, cea mai radicală modificare a unei politici externe americane bipartizane cu privire la relația de securitate transatlantică de după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial și dezvoltarea relațiilor internaționale bazate pe sistemul Națiunilor Unite. În sprijinul acestei ipoteze, directorul Consiliului Economic Național Gary D. Cohn și consilierul pentru securitate națională H.R. McMaster scriau într-un editorial publicat în Wall Street Journal că „președintele a plecat în prima sa deplasare externă fiind conștient că lumea nu constituie o <<comunitate globală>>, ci mai degrabă o arenă în care statele, actorii neguvernamentali și multinaționalele se întâlnesc și concurează pentru avantaj”, adăugând că „[în loc să negăm această natură elementară a afacerilor internaționale, noi o îmbrățișăm](#)”. O viziune asupra lumii mai degrabă contrastantă cu propensiunea Uniunii Europene spre multilateralism, afirmată explicit și în [Strategia Globală](#).

Făcând aluzie la noua realitate internațională, la relația dificilă cu președintele Donald Trump și la implicațiile *Brexit*, la câteva zile după summitul NATO de la Bruxelles, cancelarul german Angela Merkel declara că „[într-o bună măsură, vremea în care ne puteam baza pe deplin pe alții a trecut](#)”, adăugând că „noi, europenii, trebuie să ne luăm cu adevărat soarta în propriile mâini”. În ciuda diferențelor din jurul Acordului de la Paris și a altor puncte divergente, cancelarul german a afirmat că își dorește să mențină „relații de bună vecinătate” atât cu Regatul Unit, cât și cu SUA, „dar și cu Rusia”, cu toate că a făcut destul de clar faptul că de acum înainte Uniunea

Europeană va trebui să devină mult mai autonomă din punct de vedere al asigurării propriei securități. La orizontul anului 2025, [potrivit dezideratului președintelui Comisiei Europene Jean-Claude Juncker](#), Uniunea Europeană ar trebui să dispună de un braț armat complet operațional, ca urmare a eforturilor de Cooperare Structurată Permanentă în domeniul apărării europene.

O idee care, în fond, nu este deloc rea, dar a cărei concretizare va depinde într-o manieră covârșitoare de măsura în care europenii vor înțelege să transpună în acțiune viziunea unei reale autonomii strategice și de capacitatea ultimă a Europei de a vorbi și acționa în mod coerent ca un actor unitar pe scena internațională. Contextul geopolitic pare să favorizeze eforturile menite să consolideze capacitățile de autoapărare europene, coroborat de starea generală de spirit și dezbaterile în curs de la Bruxelles. Dar, în definitiv, când vine vorba de *high politics*, interguvernamentalismul are ultimul cuvânt în ceea ce privește finanțarea și procesul decizional în Uniunea Europeană.

În ceea ce privește [Parteneriatul Strategic dintre România și Statele Unite ale Americii](#), la 11 iulie 2017, țara noastră a marcat 20 de ani de la momentul lansării acestui cadru extins de colaborare vizând consolidarea relațiilor bilaterale, susținerea procesului de reformă și a demersurilor de integrare euroatlantică ale României, promovarea rolului țării noastre ca factor de stabilitate și securitate regională. De la lansarea sa, Parteneriatul Strategic cu SUA a reprezentat un reper esențial al politicii externe românești, unul dintre pilonii de bază ai azimutului occidental, alături de apartenența la Alianța Nord-Atlantică și la Uniunea Europeană.

Odată cu adoptarea, la 13 septembrie 2011, a [Declarației Comune de Parteneriat Strategic pentru Secolul 21 dintre România și SUA](#) și semnarea „[Acordului între România și Statele Unite ale Americii privind amplasarea sistemului de apărare împotriva rachetelor balistice al SUA în România](#)” relațiile bilaterale dintre cele două țări au atins un nou nivel de excelență și aprofundare.

Colaborarea dintre cele două state s-a consolidat atât pe dimensiunea strategică, politică, militară și de securitate, cât și pe cea a schimburilor economice și culturale. Dialogul politic la cel mai înalt nivel a fost confirmat recent, prin [întrevederea președintelui României Klaus Iohannis cu omologul său american](#), la 9 iunie 2017, la Washington, în cadrul căreia președintele Donald Trump s-a pronunțat pentru întărirea parteneriatului dintre Statele Unite ale Americii și România. După vizita de stat a Președintelui României, liderul de la Casa Albă a publicat un mesaj pe rețelele de socializare în care aprecia că viitorul relației dintre România și SUA este unul „strălucit”.

În prezent, România și SUA sunt angajate într-o relație bilaterală consolidată, ce se traduce prin dinamica dialogului politic bilateral la nivel înalt din ultimii ani și prin gradul de excelență al cooperării în domeniul politic, militar și de securitate, inclusiv prin operaționalizarea Bazei de la Deveselu și extinderea cooperării la baza de la Mihail Kogălniceanu. De asemenea, [România și-a asumat obiectivul de a aloca 2% din PIB pentru cheltuieli de apărare în anul 2017](#). În același timp, Consiliul Suprem de Apărare a Țării a aprobat participarea României la Cooperarea Structurată Permanentă în domeniul apărării europene într-un set inițial de 10 proiecte. Deci, aprofundarea relației transatlantice în calitate de „mediator onest”, inclusiv în domeniul securității, s-ar putea regăsi pe lista priorităților Președinției române a Consiliului Uniunii Europene din primul semestru al anului 2019.

În cadrul campaniei de dezbateri publice dedicate pregătirii Președinției României la Consiliul Uniunii Europene, Institutul European din România (IER) a organizat în data de 19 septembrie 2017 masa rotundă cu tema [„Relația Transatlantică. 20 de ani de Parteneriat Strategic România-SUA”](#). Totodată, evenimentul a marcat prezentarea concluziilor studiului SPOS 2016 [„Viitorul parteneriatului strategic dintre România și Statele Unite ale Americii în contextul Acordului de liber schimb dintre UE și SUA”](#), elaborat sub egida IER. La dezbateri au participat reprezentanți ai administrației publice centrale, ai mediului academic, experți în domenii relevante și mass-media. O parte dintre vorbitori au fost de acord să își concretizeze ideile expuse cu acea ocazie într-un scurt articol de opinie, toate aceste contribuții fiind reunite în paginile acestui „policy brief” atipic și eterogen, atât prin prisma abordării subiectului, cât și a experienței autorilor.

***Bogdan Mureșan** este coordonator de proiect și expert în cadrul Biroului Studii și Analize, Institutul European din România. Are studii de specialitate în domeniul relațiilor internaționale și afacerilor europene și a lucrat timp de șapte ani în cadrul Agenției Naționale de Presă – AGERPRES.*

România trebuie să evite capcana unei alegeri între Europa și America

Alina Bârgăoanu

Am fost onorată să particip la dezbateră dedicată de Institutul European din România unui subiect complex: relația transatlantică și Parteneriatul Strategic dintre România și SUA în context european. Complexitatea este dată de câțiva factori. Forfota globală antrenează reșezări economice la vârf, abandonarea alianțelor tradiționale și crearea unora noi și surprinzătoare, reaprinderea unor vechi conflicte, inversarea unor procese pe care le-am fi crezut, până de curând, ireversibile. Observăm că nici lumea transatlantică, nici NATO, nici UE/„Vestul” nu acționează întotdeauna la unison. Oricât de tentați de *wishful thinking* am fi, este greu de evitat discuția referitoare la „deficitul transatlantic” – termen consacrat în literatura de specialitate cu mult înaintea de venirea la putere a Președintelui american Donald Trump. Să ne aducem aminte doar de politica Președintelui Barrack Obama a așa-numitului pivot asiatic, expresivă pentru atenția acordată ascensiunii, mai cu seamă în plan economic, a continentului asiatic. Cert este că trăim într-o perioadă de reșezări economice, politice, geopolitice, o lume în care nu există tabere clare și definitive de învingători și învinși; o lume în care cei supuși tentației facilului – indivizi și țări deopotrivă – au dificultăți de adaptare și, copleșiți de magnitudinea schimbărilor, sunt „retrogradați” la o poziție marginală. Pentru România, ca pentru întreaga Europă Centrală și de Est, relațiile fluide la nivel global și cele din interiorul lumii transatlantice sunt de interes major.

Iată câteva considerații pe marginea relației transatlantice și a celor 20 de ani de Parteneriat Strategic. România marchează 20 de ani de la încheierea Parteneriatului Strategic într-un context special: redescoperirea Europei Centrale și de Est. Redescoperirea intervine pe fondul unei anumite răcirii între SUA și UE (deficitul transatlantic despre care am amintit), la care se adaugă asertivitatea Rusiei tocmai la granița de est a Uniunii Europene, demersurile de expansiune economică ale Chinei către Europa Occidentală, trecând prin Europa Centrală și de Est. Ipostazele cele mai convingătoare ale acestei redescoperiri sunt vizita la Casa Albă a Președintelui României sau vizita efectuată în Polonia de către Președintele Trump. La nivelul UE, avem, recent, declarațiile Președintelui Comisiei Europene, Jean-Claude Juncker – „de la est la vest: Europa trebuie să respire cu ambii plămâni” sau ale ministrului german de finanțe, Wolfgang Schäuble –

„nu vom putea avea un viitor bun, ne arată istoria, dacă nu ținem Europa laolaltă, ceea ce înseamnă întreaga Europă”.

Contextul favorabil, totodată fluid și riscant, ar trebui să îndemne România să își valorifice, cu calm și echilibru, condiția de stat de graniță al Uniunii Europene. Pentru a aspira la o astfel de valorificare, România ar trebui să conștientizeze faptul că nici perioadele de stabilitate, nici cele de confruntare nu sunt veșnice, că o țară de mărime medie, precum România, aflată la confluența unor spații și interese geopolitice, trebuie să se pregătească pentru momentul în care conflictul, respectiv perioada de stabilitate, se vor fi încheiat; totodată, România trebuie să evite o eventuală tentație de a juca la mai multe capete, precum și capcana de a ajunge în fața unei alegeri între Europa și America; și, mai ales, România trebuie să se preocupe de transformarea creșterii economice în dezvoltare economică și în prosperitate, de coerența deciziilor și armonizarea instituțională în plan intern și extern.

În al doilea rând, temperatura de fierbere a lumii în care trăim este amplificată de două fenomene care se manifestă izbitor de asemănător de o parte și de alta a Atlanticului: deglobalizarea, respectiv deeuropenizarea – ca reacții masive la hiperglobalizare și hiperintegrare europeană. Deglobalizarea și deeuropenizarea creează două „lumi” foarte omogene în aspirații, sentimente, percepții, uneori chiar limbaj, adevărate enclave culturale și ideologice. „Ins” și „outs” ai globalizării și/sau ai integrării europene, câștigători și perdanti ai globalizării și/sau ai integrării europene. România – și pentru a evita capcana alegerii, și pentru a-și consolida parcursul european – trebuie să prevină sau, acolo unde este cazul, să atenueze percepția că globalizarea (mai cu seamă în înțelesul său de „americanizare”) sau integrarea europeană produc perdanti, cetățeni, grupuri sau țări „lăsate în urmă”. Apariția acestor falii – mai puțin cu determinare geografică (Nord/Sud, Est/Vest), și mai mult cu determinare socioeconomică – este un fapt. Fapt care ar trebui să conducă la un moment de reflecție – de preferat la nivel paneuropean – cu privire la problemele și provocările reale create de hiperglobalizare și de hiperintegrare europeană. Fără demonizări și etichetări excesive, fără dihotomii simpliste, „băieți buni” și „băieți răi”; fără competiții de genul „cine e mai proeuropean, mai proamerican, mai global, mai național, mai local, mai autohton etc.”. Etichetele și clișeele ocultează complexitatea situațiilor, canalizează energiile în pseudodirecții și stârnesc pasiuni, emoții; toate contraindicate în dezbateră privind conducerea și poziționarea unei țări.

Al treilea aspect – strâns legat de problema percepțiilor despre „ins” și „outs”, „câștigători și perdanți”, are în vedere comunicarea. S-a creat o nouă mantră a discursului oficial european: comunicarea cu cetățeanul, schimbarea percepției cetățenilor. Nu pot decât să fiu de acord cu această abordare care conferă comunicării și percepției publice un rol atât de proeminent. Cu două nuanțe. Comunicarea nu poate fi redusă la informare („să informăm mai bine cetățenii cu privire la beneficiile integrării”, „să facem broșuri/site-uri/ afișe”). Comunicarea înseamnă mult mai mult decât informare; înseamnă universuri de viață împărtășite, experiențe comune, percepții comune cu privire la lucrurile pe care le avem în comun. Declarațiile Președintelui Comisiei Europene, respectiv ale ministrului german de finanțe despre „Estul și Vestul Uniunii” au o greutate infinit mai mare decât tone de broșuri în a crea sentimentul de apartenență, de experiență împărtășită, fără de care nu se poate trăi într-o comunitate; fie ea națională sau europeană. A doua nuanță: încercările de a schimba percepțiile publice în absența măsurilor și împlinirilor din „viața reală” se apropie prea mult de propagandă. Uniunea Europeană trebuie să redevină relevantă și să fie percepută ca fiind relevantă în ceea ce privește prosperitatea, capacitatea de a genera dezvoltare. Salvarea ordinii liberale – pe care se întemeiază lumea transatlantică –, precum și păstrarea coerenței acestei lumi sunt mai greu de imaginat în absența dezvoltării economice și a prosperității. Nu există, decât foarte rar, iubire fără dezamăgire, spunea Președintele Comisiei Europene în recentul discurs privind Starea Uniunii. La fel cum tot foarte rar ar putea exista libertate fără prosperitate.

Surse bibliografice:

- https://www.investmentbank.barclays.com/our-insights/the-end-of-globalisation-as-we-know-it.html?cid=disp_sc05e00v00m14GLpa06pv29&trid=46593123
- https://unherd.com/briefings/forget-left-v-right-v-outs/?utm_content=buffer6fcd8&utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=buffer
- <http://www.euractiv.com/section/future-eu/video/from-scenarios-to-a-vision-for-the-future-of-europe/>
- <https://www.reuters.com/article/germany-election-schaeuble-britain/schaeuble-warns-against-divisions-in-europe-after-brexit-nonsense-idUSL5N1LZ2MV>

Alina Bârgăoanu este decan al Facultății de Comunicare și Relații Publice (SNSPA), profesor Jean Monnet, titular al programului EU Communication and the European Public Sphere; Președinte al Consiliului de Administrație al Institutului European din România; Rector SNSPA 2013-2014; publicații recente: Why Europe? Narratives and Counter-Narratives of European Integration (2016, Peter Lang); United by or Against Euroscepticism. An Assessment of Public Attitudes towards Europe in the Context of the Crisis (2015, Cambridge Scholars); fondator al Center for EU Communication Studies și al revistei online Convorbiri Europene; bursier Fulbright (2001-2002).

România-SUA 2017-2021: realități și oportunități

Andrei Miroiu

Mi s-ar părea interesant să subliniez un lucru care, de obicei, lipsește din discuțiile la acest nivel în privința relației strategice româno-americane. Este frumos, este plăcut, este de-a dreptul flatant să discutăm despre această relație din perspectiva teoretică a dreptului internațional sau a economiei clasice. Potrivit lor, am avea de-a face cu doi parteneri egali, cu doi jucători similari, care încearcă fiecare să-și maximizeze beneficiile prin negocieri. Dar aceste perspective sunt, bineînțeles, foarte parțiale. În frapanta noastră realitate, avem o relație puternic asimetrică. Pe de o parte avem o putere minoră, mediu dezvoltată economic și prea puțin însemnată din punct de vedere militar, văzând lucrurile din perspectiva propriei așezări geografice și a încadrării într-o structura protoimperială (Uniunea Europeană). Realismul clasic ar spune că principala preocupare a României rămâne supraviețuirea într-un mediu internațional care poate deveni relativ rapid ostil. Pe de altă parte, avem o superputere economică și militară, care se raportează la protejatul său (sau la supusul din sistemul său hegemonic) din perspectiva unei strategii regionale central și est-europene, încadrată într-o strategie globală axată pe păstrarea supremației militare a SUA asupra oricărei mari puteri. Prioritățile SUA sunt mai puțin legate de supraviețuire, care nu poate fi amenințată decât de arsenalele nucleare ale Rusiei și Chinei, ci de acumularea și prezervarea puterii în sistemul internațional.

Doar atunci când ne vom împăca și vom internaliza această puternică asimetrie, nu doar la nivel practic, ci și la nivel discursiv, vom putea să evităm tentația ipocriziei în privința acestei relații. Și vom înțelege că nu este necesar, pentru sublinierea acestei asimetrii, să mai avem miniștri de externe care defilează în șosete prin aeroporturile americane pentru că un gardian de securitate le-a cerut să se descalțe, asta pentru a fi în stare să rostească doar „da, doamnă!” în prezența Secretarului de Stat american. Hegemonia SUA în sfera militară și în structurarea ideatică a economiei și societății, precum și hegemonia subsidiară a puterilor europene vestice în realitățile economice de zi cu zi sunt realități, nu plâsmuiri ale jurnaliștilor de o anumită persuasiune politică. A le admite nu înseamnă aderarea la o doctrină politică, ci recunoașterea unor realități evidente. Problema e nu existența lor, ci forma și fondul raportării decidenților români la ele.

O altă perspectivă personală pe care aş dori să o înfăţişez în aceste rânduri vizează beneficiile pe care le poate avea România datorită rezultatului alegerilor prezidenţiale de anul trecut din SUA. Din punctul meu de vedere, care este probabil minoritar în cadrul anumitor cercuri de opinie de la Bucureşti, alegerea lui Donald Trump ca preşedinte al SUA este mai degrabă benefică pentru România sau poate fi transformată în ceva de bun augur pentru ţara noastră. Cred că sunt trei motivele care mă îndreptăţesc să fac această afirmaţie.

În primul rând, Donald Trump este, în ciuda relaţiei sale complicate cu partidul din partea căruia a candidat, un preşedinte republican. Bănuiesc că mulţi dintre colegii de la această dezbatere sunt, totuşi, de acord cu faptul că României tinde să îi meargă mai bine sub preşedinţii republicani. Sub republicanul Richard Nixon, care l-a invitat în decembrie 1973 pe Nicolae Ceauşescu la Washington, „Destinderea” a luat avânt şi s-au strâns legături economice de care ţara noastră a beneficiat. Sub republicanii Ronald Reagan şi George H. W. Bush s-a purtat o politică ce a contribuit într-o mare măsură la prăbuşirea dominaţiei sovietice în Europa Centrală şi Răsăriteană. În fine, sub republicanul George W. Bush România a aderat la Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord, a început să găzduiască trupe şi instalaţii militare americane pe teritoriul său.

În al doilea rând, Donald Trump nu este doar republican, ci şi un realist în politica internaţională. Ultimul realist care a condus administraţia americană a fost George H. W. Bush, între 1989 şi 1993, administrând cu înţelepciune reunificarea Germaniei, criza din Golf şi destrămarea Uniunii Sovietice. Din 1993 până în 2017, Casa Albă a stat sub semnul idealismului în politica internaţională, care a dus la veritabile cruciade de exportat şi implementat democraţia şi construcţia naţiunilor purtate nu doar cu diplomaţie şi fonduri, ci mai ales cu rachete de croazieră, bombardiere invizibile şi trupe de ocupaţie. Toate acestea pe un fundal în care creşterea puterilor rusă şi chineză au fost bine cunoscute, dar prea puţin luate în considerare. Aici ar fi de adus, desigur, un mic corolar. George W. Bush a început ca un preşedinte mai degrabă realist (manifestele de politică externă pregătite în campania sa din 2000 de Condoleezza Rice înclinau în această direcţie). În primele nouă luni de mandat, dominate de această orientare, Bush a luat decizia admitterii României în NATO. Ulterior evenimentelor de la 11 Septembrie 2001, mandatele sale au fost confiscate de fervoarea idealistă a modelării prin forţă a lumii musulmane după un model vestic, într-un așa-numit „război împotriva terorii” ce a costat SUA trilioane de dolari şi mii de vieţi omeneşti în conflictele din Irak şi Afganistan. Să sperăm că un asemenea incident, care poate deraia chiar şi o administraţie republicană şi realistă, nu se va produce.

În al treilea rând, Donald Trump este un om de afaceri. Prin această formație și carieră, atât de radical diferită de experiențele celor mai mulți președinți americani, el poate să fie un partener de dialog mai dur, mai incisiv, dar care caută mai degrabă înțelegerea decât confruntarea, contractul mai degrabă decât ruptura. Poate că decidenții și negociatorii români vor ști să folosească în beneficiul țării noastre acest lucru. Să încercăm să-l privim pe Donald Trump și din acest unghi, nu doar din perspectiva presei dominate de corectitudinea politică.

Andrei Miroiu este specialist în domeniul relațiilor internaționale, cercetător în cadrul Grupului de Studii Avansate în Relații Internaționale. Cea mai recentă carte a sa este Romanian Counterinsurgency and its Global Context, 1944-1962 (2016, Palgrave Macmillan).

Analiza Parteneriatului Strategic România-SUA din perspectivă multidimensională

Cristian Niță

Parteneriatul Strategic România-SUA poate fi analizat din mai multe puncte de vedere. El reprezintă un instrument de politică externă, subsumabil relațiilor bilaterale între state, cu relevanțe diferite și inegale pentru cei doi actori implicați. Din punct de vedere istoric, instituționalizarea acestui tip de relație specială este importantă în contextul în care raporturile politice sau economice dintre cele două state sunt relativ noi și au fost dezvoltate în contextul creării statului român modern (Stanciu, 1992, 5). Din punct de vedere juridic, Parteneriatul este un document de intenții, formalizat exclusiv prin declarații comune și printr-o comisie comună de implementare. Din punct de vedere al politicii externe românești, Ministerul Afacerilor Externe stabilește o categorie specială de state cu care România are „parteneriate strategice și relații speciale” (MAE n.d.). Pe lângă SUA, în această categorie sunt incluse Republica Azerbaidjan, Republica Populară Chineză, Republica Coreea, Franța, Italia, Japonia, Marea Britanie, Polonia, Turcia, Spania, Republica Moldova, Ungaria și India (MAE n.d.).

Ca rezultat al procesului de elaborare a politicii externe, existența unui astfel de instrument poate fi analizată atât din perspectivă realistă, cât și din perspectivă constructivistă. Din perspectiva paradigmei realiste a relațiilor internaționale, ideea de parteneriat strategic reprezintă un instrument ad-hoc de politică externă prin care un stat mic, cu limite evidente din punct de vedere al elementelor de putere (teritoriu, populație, capacități militare) caută să-și asigure securitatea printr-un comportament de tip *bandwagoning* (aliniere).

Pentru a-și asigura propria securitate în fața unor amenințări externe (o Rusie resurgentă, criminalitatea transfrontalieră, terorismul transnațional) sau slăbiciuni structurale (corupția), în contextul unei unipolarități contestate la nivel global, România și-a proiectat obiectivele de securitate națională printr-o alianță a cărei formă de manifestare servește intereselor globale de securitate ale Statelor Unite. Totuși, din cooperarea rezultată, România obține anumite beneficii datorită indivizibilității bunului produs în comun (apărarea teritoriului României de amenințări balistice) sau a capacităților sale de negociere (menționarea, în declarația din 2011, a posibilității includerii în programul *Visa Waiver*). Pentru SUA, Parteneriatul Strategic este una dintre

formulele de exercitare a puterii prin oferirea de beneficii materiale și de securitate anumitor aliați (de menționat că România nu este singura țară care are un astfel de parteneriat cu SUA) cu scopul protecției teritoriului național și a capabilităților militare amplasate în alte părți ale globului, împotriva amenințării emergente reprezentată de proliferarea rachetelor balistice.

Există trei posibile caracteristici ale unei cooperări dintre două state, pentru ca aceasta să fie numită Parteneriat Strategic: durabilitate, comprehensivitate și includerea aspectelor militare și de securitate. Pentru a ajunge la aceste trei caracteristici, este utilizată definiția lui B. H. Lidell Hart, conform căreia strategia este „arta de a distribui și aplica mijloace militare pentru a realiza scopuri de politică”, rolul acesteia fiind de a „coordona toate resursele națiunii sau grupului de națiuni pentru atingerea scopului politic al războiului” (Chifu 2012, 2).

Din punct de vedere al durabilității și al includerii aspectelor de securitate, cooperarea în domeniul securității reprezintă axa centrală pe baza căreia s-a desfășurat în ultimii douăzeci de ani apropierea dintre România și SUA. Celelalte domenii au devenit prioritare de-abia după consolidarea cooperării militare și de securitate. În primul rând, Parteneriatul Strategic a fost revitalizat considerabil odată cu lansarea de către Statele Unite ale Americii a proiectului de dezvoltarea a capabilităților antirachetă. În al doilea rând, atât înainte de 2011, cât și după, cooperarea a avut loc prin elemente de tip asistență militară, exerciții comune și participarea comună la operațiuni internaționale, în special în teatrele de operațiuni deschise pe frontul antiterorist, în Irak și Afganistan. De asemenea, aprofundarea parteneriatului s-a concretizat prin extinderea cooperării în domeniul securității și în afara misiunilor specific militare, concentrându-se și pe combaterea amenințărilor asimetrice precum terorismul, crima organizată transfrontalieră, amenințările cibernetice și corupția.

Comprehensivitatea Parteneriatului România-SUA este mai degrabă un deziderat, dar se urmărește consolidarea și diversificarea cooperării româno-americane în toate domeniile de interes comun, reflectate în cadrul „Declarației Comune privind Parteneriatul Strategic pentru Secolul XXI între România și Statele Unite ale Americii”. Dincolo de dimensiunile politico-militară sau economică ale Parteneriatului Strategic, se va avea în vedere, în mod special, cooperarea pe dimensiunea educației, științei, cercetării-inovării sau energie etc (MAE 2014).

Paradigma constructivistă a relațiilor internaționale se concentrează pe studierea formării ideilor și identităților elitelor decidente. Acestea sunt văzute de constructiviști ca factorii cauzali

relevanți pentru adoptarea politicilor publice, în special a celor de securitate. O aplicare a paradigmei constructiviste pentru înțelegerea politicii economice a României este studiul *Dependență și dezvoltare* al lui **Cornel Ban (2014)**. Acesta urmărește difuziunea ideilor neoliberales în rândul elitelor economice românești în perioada de dinainte de schimbarea de guvern din 1996 și punerea acestora în practică o dată cu venirea la guvernare a Convenției Democratice. Astfel, din punct de vedere constructivist, Parteneriatul Strategic reprezintă culminarea procesului de difuziune a ideilor de libertate politică și economică, idei care formează axa centrală a autoreprezentării Statelor Unite și care sunt propagate de diplomația publică a acestui stat. De asemenea, conform cercetărilor **Ralucăi Csernatonî (2014)**, NATO a jucat un rol de socializare a elitelor militare și de securitate românești în perioada pre și imediat postaderare, facilitând difuziunea ideilor de integrare euroatlantică.

Dincolo de dimensiunea politică sau cea militară a Parteneriatului Strategic dintre România și Statele Unite, acest instrument de politică externă trebuie privit în raport de riscuri și oportunități de securitate. Există tendința curentă de a proiecta capabilitățile unui stat în materie de securitate națională exclusiv prin prisma resurselor alocate în direcția combaterii așa-numitelor *RAV*-uri (Riscuri, amenințări și vulnerabilități) și, mai puțin, în direcția fructificării oportunităților.

Anul 1997, un moment de criză la nivel național și regional, a reprezentat pentru factorii de decizie din România, dincolo de manifestarea unor riscuri și vulnerabilități sistemice, o oportunitate care a fost exploatată în direcția resetării politicii externe. În acest sens, Parteneriatului Strategic ne-a oferit garanții suplimentare de securitate care au produs efecte inclusiv în plan politic și economic, evitând astfel concretizarea scenariului unui colaps economic și social de tip balcanic, dând consistență și consecvență demersului strategic de integrare în structurile euroatlantice. La o scară mai largă, Parteneriatul Strategic a avut, pe termen mediu și lung, rolul de a schimba, pentru România, paradigma „aliaților fără alianță”, expresie a realităților geopolitice de la sfârșitul perioadei interbelice, consolidând arhitectura instituțională de securitate în fața amenințărilor generate de actualul context de (in)securitate din regiunea Mării Negre.

Referințe bibliografice

- Ban, Cornel (2014), *Dependență și dezvoltare*, (Cluj: Tact).
- Chifu Iulian (2012), Parteneriat Strategic. Sistemul de Parteneriate Strategice al României Center for Conflict Prevention and Early Warning: Occasional Papers, http://cpc-ew.ro/occasional_papers/vol5_09.pdf, Accesat 05.10.2017.
- Csernaton, Raluca Oana (2014), Romania's Euro-Atlantic security profile post-cold war : transitional security habitus and the praxis of Romania's security field, Budapest : Central European University, 2014, <http://stage1.ceu.edu/sites/pds.ceu.hu/files/attachment/basicpage/478/csernatoniralucair.pdf>, Accesat 05.10.2017.
- MAE (2011), Declarația comună privind parteneriatul strategic pentru secolul XXI între România și Statele Unite ale Americii, http://www.mae.ro/sites/default/files/file/2011.09.13_declaratie.pdf, Accesat 05.10.2017.
- MAE (2012) Parteneriatul strategic cu SUA rămâne unul dintre pilonii principali ai politicii externe a României, <http://lyon.mae.ro/romania-news/1469>, Accesat 05.10.2017.
- MAE (2014) Cea de-a treia reuniune a Task Force-ului România-SUA pentru implementarea „Declarației Comune privind Parteneriatul Strategic pentru Secolul XXI între România și Statele Unite ale Americii” <http://www.mae.ro/node/28497>, Accesat 05.10.2017.
- MAE (2015) Parteneriatul Strategic cu SUA, pilon central al politicii externe și de securitate a României, <http://bilbao.mae.ro/romania-news/6077>, Accesat 05.10.2017.
- MAE (2016) Declarația Comună privind implementarea Parteneriatului Strategic pentru Secolul XXI între România și Statele Unite ale Americii, <https://www.mae.ro/node/38549>, Accesat 05.10.2017.
- Stanciu, Ion (1992), *Aliați fără alianță. România și SUA 1914-1920*, București: Editura Albatros
- Strategia Națională de Apărare a Țării (2015) http://www.presidency.ro/files/userfiles/Strategia_Nationala_de_Aparare_a_Tarii_1.pdf, Accesat 05.10.2017.

Cristian Niță este cercetător științific II la Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”, Facultatea de Studii de Intelligence, Departamentul de Analiză de Informații. În 2016, a coordonat studiul „Viitorul parteneriatului strategic dintre România și Statele Unite ale Americii în contextul Acordului de liber schimb dintre UE și SUA (TTIP – Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții)”, publicat sub egida IER.

Considerații asupra dimensiunii economice a parteneriatului strategic pentru secolul XXI dintre România și SUA

Florin Bonciu

Dacă relațiile diplomatice dintre România și SUA au deja o vârstă venerabilă, apropiindu-se de 140 de ani (care se vor împlini în anul 2020), pentru perioada post-1990 prezintă o relevanță deosebită o altă dimensiune a cooperării dintre cele două țări, respectiv Parteneriatul Strategic pentru Secolul XXI. Această dimensiune, care a aniversat în 2017 vârsta de 20 de ani, este caracterizată de mai mulți piloni, și anume: dialogul politic, securitatea, economia, contactele interumane, știința și tehnologia, cercetarea, educația și cultura.

În contextul în care, în ultima perioadă, se manifestă multiple tensiuni și riscuri de conflict în diverse zone ale globului, și, în mod special, în regiuni limitrofe României, este firesc ca dimensiunea de securitate să capete un loc central în preocupările celor două guverne, dar și în percepția opiniei publice. Cu toate acestea, trebuie subliniat faptul că parteneriatul strategic România-SUA poate fi pe deplin funcțional, stabil și capabil de reziliență numai prin consolidarea permanentă a tuturor pilonilor enumerați mai sus, între care cel economic are o importanță deosebită. Nu este mai puțin adevărat că dimensiunea de securitate prezintă o relație directă cu cea economică, relație manifestată nu numai prin alocarea de către România a 2% din Produsul Intern Brut pentru apărare, dar și prin [opțiunea achiziționării de echipamente militare din SUA](#), fie că a fost vorba despre avioane, elicoptere, transportoare blindate, camioane sau rachete. Implicațiile unor astfel de opțiuni sunt pe termen lung și au o sferă de cuprindere foarte largă, astfel încât România a demonstrat deja în mod elocvent că susține întru totul declarațiile oficiale prin angajamente economice consistente.

Revenind la pilonul economic al parteneriatului strategic România-SUA constatăm la o primă vedere că are o dimensiune redusă, departe de potențial și, mai ales, departe de așteptările părții române. După 27 de ani de la revenirea României în rândul țărilor democratice, bazate pe economia de piață, investițiile străine directe provenind de la firmele originare din SUA reprezintă doar aproximativ 2% din total investițiilor străine directe în România, în vreme ce firmele cu capital străin provenind din SUA constituie aproximativ 3,5% din totalul firmelor cu capital străin din România. Conform datelor [Oficiului Național al Registrului Comerțului](#), aceste aspecte plasau

la sfârșitul anului 2016 SUA pe locul 14 în clasamentul investitorilor străini, înaintea sa fiind o serie de țări precum Grecia (locul 7), Republica Cehă (locul 10) sau Ungaria (locul 13).

Lărgind puțin contextul analizei intrărilor de investiții străine directe în România ar trebui să remarcăm faptul că țara noastră pare a se baza exclusiv pe Europa (care reprezintă peste 92% din totalul intrărilor de investiții străine), în vreme ce Asia (care este motorul creșterii economice la nivel mondial) are o pondere de doar 2,5%, iar America de Nord de doar 2,18%. Dacă comparăm ponderea de peste 92% a intrărilor de capital străin în România provenind din Europa cu faptul că **Europa reprezenta în anul 2016 circa 18% din Produsul Brut Mondial** (exprimat la paritatea puterii de cumpărare) și aproximativ 7% din populația lumii poate că ar fi momentul unor reevaluări ale politicii privind investițiile străine directe, inclusiv prin abordarea mult mai activă a atragerii de investiții străine directe din SUA.

Și pentru că relațiile economice internaționale sunt reprezentate în mod semnificativ și de schimburile comerciale să menționăm că, la sfârșitul anului 2016, schimburile comerciale România – SUA reprezentau **circa 2% din totalul comerțului exterior al țării noastre, cu un volum de aproximativ 2,67 miliarde dolari** (din care 1,96 miliarde dolari exporturi și 714 milioane dolari importuri). Desigur că explicațiile acestor dimensiuni reduse ale relațiilor economice dintre România și SUA sunt multiple, distanța geografică având impactul său, alături de nivelul de dezvoltare al economiei României exprimat prin Produsul Intern Brut pe locuitor sau de nivelul nesatisfăcător al infrastructurii de transport.

Dar cu toate acestea, pentru a rămâne în domeniul investițiilor străine directe, o comparație ar trebui poate să fie mai mult analizată. În economia României, caracterizată de aspectele și imperfecțiunile cunoscute și adesea invocate, funcționează două firme de talie mondială din industria automobilului, comparabile din punct de vedere tehnologic și al puterii financiare, respectiv Renault și Ford. Diferențele de rezultate (ca cifră de afaceri și exporturi) dintre cele două firme sunt atât de mari în favoarea Renault încât, țara fiind aceeași, ar trebui văzut ce se poate îmbunătăți în relația investitorul american.

Și acest aspect ne conduce către ceea ce s-ar dori a fi concluzia acestei intervenții. În opinia mea, dezvoltarea relațiilor economice ale României cu SUA presupune o maturizare reală a economiei de piață și a democrației din țara noastră. SUA răspund întotdeauna partenerilor care sunt dinamici, motivați și care dau dovadă de opțiuni stabile. În această viziune putem dezvolta

mult mai mult și mult mai repede relațiile economice cu SUA dacă ne dezvoltăm mai întâi pe noi înșine, dacă dovedim consecvență, transparență și predictibilitate. Cu cât economia României va fi mai matură, mai dezvoltată și cu un mediu de afaceri mai prietenos, cu atât parteneriatul economic cu SUA va fi mai cuprinzător și mai consistent.

Fac această subliniere deoarece de multe ori așteptăm poate prea mult de la partenerul nostru strategic, dar așteptăm prea puțin de la noi înșine. Dacă suntem mai exigenți cu noi înșine, dacă ne propunem și realizăm mai mult (în infrastructură, educație, cercetare, ca să enumerăm doar câteva domenii), toți pilonii Parteneriatului Strategic pentru secolul XXI dintre România și SUA vor deveni mai puternici și întregul edificiu va deveni cu atât mai mult o ancoră reală a stabilității și păcii în această parte a lumii.

Bibliografie:

- 1) Ambasada României în Statele Unite ale Americii – Relații Economice, la pagina <https://washington.mae.ro/node/168>.
- 2) Cozmei, V. – Ministrul Aparării anunța noi achiziții militare: Sisteme americane de rachete sol-sol HIMARS, încă 36 de avioane F-16 până în 2022 și camioane noi pentru transportul trupelor, 24 iulie, 2017, la pagina <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-21924662-ministrul-apararii-anunta-noi-achizitii-militare-sisteme-american-rachete-sol-sol-himars-ince-36-avioane-16-pana-2022-camioane-noi-pentru-transportul-trupelor.htm>.
- 3) Oficiul Național al Registrului Comerțului - Societăți cu Participare Străină la Capital, Nr. 229, August 2017.
- 4) The EU has shrunk as a percentage of the world economy, 13 February, 2017, la pagina <https://fullfact.org/europe/eu-has-shrunk-percentage-world-economy/>.

Florin Bonciu este profesor universitar în cadrul Universității Româno-Americane din București și este cercetător științific principal la Institutul de Economia Mondială din București. Activitatea sa academică și profesională s-a concretizat prin publicarea a 16 cărți și a peste 100 de articole pe teme legate de relațiile economice internaționale, integrarea europeană, investițiile internaționale sau mediul global de afaceri.

Un moment favorabil pentru o politică europeană de securitate și apărare?

Liviu Mureșan

Contextul european de securitate este, în prezent, unul deosebit de complex, marcat de schimbări rapide cu implicații profunde. În acest sens, putem aminti noile orientări politice reflectate în rezultatul unor alegeri recente în Franța și Germania și, în curând, Italia.

În Statele Unite ale Americii, noua Administrație de la Washington are atât politica externă, cât și pe cea de securitate aparent insuficient definite și, în mare măsură, impredictibile. La nivelul Europei, șocul *Brexit* se dovedește o realitate greu de „digerat” nu numai la Londra, dar și la Bruxelles. La cealaltă extremă geografică față de Marea Britanie se găsește Turcia, care se dovedește tot mai puțin proeuropeană și tot mai mult cu deschidere spre Est, atât în planul relațiilor sale bilaterale, cât și prin prisma interesului său față de noi structuri de securitate cum ar fi Organizația de Cooperare de la Shanghai, ș.a.

Rusia se dovedește interesată de existența unei Uniuni Europene cu probleme tot mai greu de gestionat și soluționat, în schimb cultivând relații bilaterale privilegiate cu țări precum Germania, Franța, Italia, Austria și nu numai, sperând astfel să submineze unitatea și solidaritatea din cadrul UE.

Valul de tip tsunami al migrației declanșat în 2015 continuă să se desfășoare cu intensități diferite și să alimenteze dificultăți reale de gestionare a crizei atât la nivelul principalelor țări afectate, cât și în cadrul instituțiilor europene. În plus, China, alături de Rusia și Statele Unite ale Americii, începe să se manifeste tot mai mult ca o putere europeană *de facto*, în principal prin proiectele sale strategice Noul Drum al Mătăsii (Belt and Road Initiative), Inițiativa 16+1 ș.a. care au Europa ca și finalitate vestică a conexiunilor pornite din China, atât pe uscat, cât și pe apă.

În acest context, putem să vorbim de un moment favorabil pentru consolidarea unei politici europene de securitate și apărare dincolo de nivelul dezideratelor retorice? Rezultatul sondajului de tip Eurobarometru din iunie 2017 poate fi considerat încurajator în acest sens: 75% dintre respondenți s-au pronunțat în favoarea unei politici comune de securitate și apărare, iar 55% dintre ei în favoarea unei armate europene.

Atitudinea fermă a noii Administrații americane în legătură cu necesitatea respectării angajamentului de a aloca 2% din PIB domeniului apărării pentru membrii Alianței presupune o implicare mai mare a statelor europene în probleme de securitate și apărare atât în cadrul NATO, cât și în interiorul UE. Este un demers binevenit, chiar dacă poate fi interpretat ca un fel de „*cash and carry security*”, în virtutatea căruia primești atâta securitate pe cât ești dispus să contribui din propriul buget național. Cu toate acestea, fără aportul Statelor Unite ale Americii, chiar și în condițiile respectării pragului de 2%, statele europene nu pot să își asigure în mod credibil propria securitate și apărare.

Să ne reamintim că, în noiembrie 2016, Înalțul Reprezentant al Uniunii Europene pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate Federica Mogherini și Secretarul General al NATO Jens Stoltenberg le-au prezentat miniștrilor apărării din UE un set de 42 de propuneri în legătură cu cooperarea dintre NATO și UE. Pentru România acesta pare a fi un moment favorabil, în care poate să aibă inițiative de securitate și apărare în cadrul Uniunii Europene și, totodată, să promoveze o mai bună colaborare și complementare transatlantică.

Liviu Mureșan este fondatorul și Președintele Executiv al Fundației EURISC – Institutul European pentru Risc, Securitate și Managementul Comunicării și profesor asociat la Academia de Studii Economice, București. A absolvit cursurile Colegiului de Apărare al NATO de la Roma și cursurile Institutului de Înalte Studii de Apărare Națională de la Paris.

Oportunități și provocări în relația transatlantică: despre poziționarea României ca punte

Radu Magdin

În ciuda impresiei de haos generalizat, România se bucură succesiv de momente-cheie, cu oportunități multiple de poziționare pe plan global, în special pe axa Bruxelles-Paris-Berlin, dar și în cea securitară cu Washingtonul, astfel încât poate juca inteligent câteva cărți bune, cu avantaje de care să beneficieze cel puțin în următorii câțiva ani. Primul pas în acest sens este ca liderii locali (naționali, care sperăm să depășească o mentalitate încă locală, introvertită) să conștientizeze valul de oportunități și să-și alinieze mai întâi propriile strategii, pentru a dezvolta și gândi integrat, alături de echipele lor, cât mai rapid, un plan de poziționare și acțiune. Contextul geopolitic, relativ instabil – cu *Brexit*, o criză a refugiaților care nu se ameliorează, amenințări teroriste greu de anticipat, implicarea Rusiei în statele fostului bloc comunist, dar și în democrațiile consolidate – este favorabil dialogului aplicat și construirii de noi punți de comunicare.

În cetatea noastră, influența balcanică, cea est-europeană se fac puternic simțite și definesc într-o măsură importantă modul în care România alege să-și joace șansele, fiind receptivă la orice reacție venită din partea partenerilor săi din vest și prea puțin concentrată pe tendințele locale. România manifestă adesea un fel de „bucurie canină” atunci când vine vorba despre o laudă europeană, răspunzând imediat la stimuli pozitivi de acest fel; nu e un lucru rău să fii bucuros, important e să ai motiv real de bucurie, adică să ai un câștig pe măsură, dincolo de mențiuni pasagere. PR-ul adițional este bun, cu condiția să existe și reușita pe fond. Cazuri precum discursul Președintelui Comisiei Europene Jean-Claude Juncker din urmă cu două luni (State of the Union 2017, 13 septembrie 2017), despre starea Uniunii Europene, în care acesta a inclus multiple mențiuni despre România – și, în general, orice laudă ridicată la Bruxelles, în instituțiile Uniunii Europene – trezesc și atenția românilor și-i fac mai receptivi, trimițând decidenții în poziții defensive sau laudative, în general fără o cale de mijloc. Vom avea în 2019, la propunerea lui Juncker, un Summit UE care se va desfășura la Sibiu, orașul de proveniență al unuia dintre liderii europeni susținuți de PPE – la doar o zi după *Brexit*. În cheie politică, acest eveniment va fi o mare victorie de imagine pentru Președintele Klaus Iohannis, un ajutor substanțial pe care PPE îl acordă

unui lider în pragul campaniei electorale. Desigur, ar fi și un motiv de bucurie națională, justificată, important acum este să gândim din timp succesul unui asemenea eveniment.

Rolul României în contextul actual european este, în cel mai bun caz, unul de „punte” între marii actori transatlantici, ceea ce nu e de neglijat, mai ales în condițiile în care inclusiv Cancelarul Germaniei, Angela Merkel, a făcut în ultimul an eforturi de poziționare ca interlocutor stabil în politica globală. Cartea pe care România o poate juca acum ține foarte mult de delicatețea pe sârma intereselor, care încep să fie divergente, între Bruxelles și Washington. În prezent, Polonia și Marea Britanie sunt principalii prieteni ai SUA, alături de România, prietenie menținută de comerțul internațional și sfera securității, cu puternice reverberații politice. Relevant este însă faptul că primele două state trăiesc acum cu un sentiment de blocaj, pentru că unii sunt ocupați cu *Brexit*, iar alții cu „reforme interne în materie de justiție”, cu despăgubiri de război – cazul Poloniei care cere Germaniei despăgubiri pentru al Doilea Război Mondial – și cu „*Brussels bashing*” care-i ține pe polonezi ocupați la nivel intern.

Este așadar un moment de oportunitate pentru România să se poziționeze ca viitor stat-cheie în Europa, nu doar la granița estică a Uniunii. În primul rând, România este suficient de mare ca stat, pregătindu-se să devină a șasea țară ca putere în Uniune, după ieșirea Marii Britanii. Apoi, ne poziționăm bine în plan internațional pentru că suntem cap de pod american în Europa Estică. Totodată, suntem eurofili, suntem și înclinați să negociem cu Franța și Germania – apelând la o comunicare de tip „call Europe”, atunci când este cazul. Putem, astfel, dacă jucăm inteligent, să luăm ce-i mai bun din ambele lumi (vest europeană și vest americană) și putem fi nucleul dur din care Polonia nu mai vrea – sau nu mai poate – să facă parte.

În ceea ce privește relația SUA-UE, există numeroase elemente de care țara noastră se poate lega, mai întâi lupta contra terorismului și propagandei ruse, în care România se poate implica progresiv. Apoi, începând cu anul 2019 și cu Președinția Consiliului UE, dar chiar și mai devreme, România poate contribui la revitalizarea discuțiilor pe TTIP – Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții – înghețate odată cu schimbarea administrației americane, în ciuda oportunităților enorme care ar decurge din acest acord. Nu trebuie să uităm nici de poziționarea duală a României la nivel continental: rol substanțial în securitatea europeană, fiind stat de graniță al Uniunii Europene, dar și un parteneriat puternic cu NATO și SUA într-o zonă incitantă, ca să folosim un eufemism, în vecinătatea Rusiei. Avantajele creează totodată și provocări de

poziționare pentru România. Unul dintre principalele riscuri care apar în relația transatlantică este că SUA în era Trump încurajează ideea de „exit” din UE. Totodată, un alt risc îl reprezintă coordonarea dintre Germania și Franța înspre o zonă ostilă față de companiile americane (efecte se văd deja la Bruxelles), care vor merge pe ideea consolidării investițiilor și sprijin pentru intensificarea acestora la Bruxelles. Vorbim aici despre impactul pe care deciziile de la Bruxelles îl pot avea față de SUA, ce se prevede a fi deocamdată unul negativ.

Conceptul de „punte” sau „pod transatlantic” care definește poziționarea României în acest spectru internațional se bazează așadar pe faptul că noi, românii, suntem conectați la schimbările geopolitice din cadrul Uniunii Europene și, în același timp, suntem capabili să informăm partenerii americani și să rămânem conectați direct evoluțiile pe plan european. De asemenea, putem fi mediatori între SUA, fiind și proamericani convinși, și UE și putem să devenim liant între cele două continente. Totul rămâne la nivelul strategiei pe care o vom aplica în perioada următoare. Un element important în tot acest plan este că România poate menține un joc propriu fără să se alătore Grupului Vișegrad, care în prezent se poziționează sceptic față de valorile europene și, parțial, în sensul apropierii față de Rusia – cum este cazul Ungariei. Această poziție a României este confirmată progresiv inclusiv de Președintele Iohannis, fapt care pregătește țara pentru deschiderea către noi oportunități transatlantice.

***Radu Magdin** este analist și consultant român, CEO Smartlink Communications, fost consilier onorific pentru comunicare externă al Primului Ministru român. A lucrat timp de cinci ani în Bruxelles, în domeniul afacerilor europene, între anii 2007-2012.*

România și SUA: învățând din lecțiile trecutului cum să modelăm prezentul

Șerban Cioculescu

America a constituit mai mereu, în istoria modernă și contemporană a țării noastre, o atracție majoră pentru români, fie aceștia intelectuali, oameni de afaceri sau politicieni, dar și oameni simpli. Dacă la finele secolului al XIX-lea o seamă de cetățeni ai Vechiului Regat, dar și ardeleni din Imperiul Austro-Ungar migrau spre „tărâmul fericirii”, unii ajungând bravi luptători în Războiul Civil american, relația a fost destul de sinuoasă în anii Primului Război Mondial deoarece România a fost nevoită să facă armistițiu/pace separată cu Puterile Centrale (1917-1918) după retragerea Rusiei bolșevizate din luptă, iar SUA nu au dorit să încurajeze defel pretențiile de mărire teritorială ale României. Știm că Woodrow Wilson nu dorise inițial ruperea Austro-Ungariei, cu toate că între cele 14 puncte ale sale se afla și dreptul la autodeterminare al popoarelor. Ulterior, sub influența lobby-ului românilor ardeleni (precum Vasile Lucaciu), care au militat inclusiv pentru crearea unui corp de armată compus din români, dar în uniformă americană, care să fie trimis pe frontul de Vest, SUA au recunoscut apartenența Ardealului la România, dar nu și a Basarabiei!¹ Diplomații americani urmau instrucțiunile președintelui Wilson, care cocheta cu ideea să recunoască regimul amiralului Kolceak ca fiind guvern legitim al Rusiei (iar amiralul ar fi acceptat poate un referendum spre a decide soarta regiunii).² Abia mai târziu, Washington avea să recunoască implicit Basarabia ca parte a României prin intermediul sistemului de cote de imigrație, acordând și acestei regiuni românești un număr de locuri pentru imigrație. Dar nu este un lucru de mirare, în fond și Japonia refuzase în interbelic să recunoască unirea Moldovei cu România, din teama de a nu supăra Rusia și a pierde dreptul de a pescui în apele teritoriale rusești din Oceanul Pacific și Marea Japoniei. De precizat că în 1917-1918, când administrația, trupele și regele se retrăseseră în Moldova și soldații puterilor „centrale” ocupaseră Muntenia, ambasada SUA din București a jucat rolul de „punct de legătură” între guvernul român și guvernele statelor inamice.

¹ Corneliu Ciucanu, Unirea Basarabiei cu România, lungul-drum-al-recunoasterii-diplomatice, <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/unirea-basarabiei-cu-romania-lungul-drum-al-recunoasterii-diplomatice>, accesat pe 20 septembrie 2017.

² *Idem.*

România interbelică, membră activă a Ligii Națiunilor, nu a putut desigur să contribuie la ieșirea SUA din paradigma izolaționistă în politica internațională, deși Statele Unite ale Americii ar fi jucat un rol extrem de important în Ligă, anume descurajând strategiile puterilor revizioniste, apărând ordinea de la Versailles și echilibrul de putere în Europa. Lăsată practic izolată în fața țărilor revizioniste (după capitularea Franței, când Marea Britanie a rămas singură în fața Germaniei mai bine de un an), România, ajunsă pe mâna dictatorului militar Ion Antonescu (cel care l-a înlocuit pe regele-dictator Carol al-II-lea, adept al relațiilor strânse cu Franța și Marea Britanie), avea să declare război SUA pe 12 decembrie 1941, un gest care nu a adus nimic bun românilor, din contră. Cine poate uita teribilele bombardamente ale aviației americane asupra capitalei și a Ploieștiului?³ America a răspuns abia în iunie 1942. Adolf Hitler și aliatul său Ion Antonescu au perceput eronat evenimentele, fiind excesiv de optimiști cu privire la perspectiva înfrângerii rapide a URSS, apoi a Marii Britanii, ajungând în final să intimdeze însăși națiunea americană. În mod evident, nu cunoșteau resursele și psihologia poporului american și nici pe cele ale poporului rus.

Comunismul a dus la distanțarea nefericită între cele două națiuni, română și americană, până la finalul anilor '60 și începutul anilor '70, când un accident istoric fericit a provocat o apropiere între regimul Ceaușescu și echipa Nixon-Kissinger.⁴ Apoi a venit, cum bine se știe, declinul internațional al statului condus de Nicolae Ceaușescu, izolarea României sub un regim devenit tot mai tiranic și falimentar în anii '80, renunțarea ineptă de către Nicolae Ceaușescu la clauza națiunii celei mai favorizate și plata bruscă și dureroasă a datoriilor externe ale României. Elanul național-comunist și încăpățânarea dictatorului au năruit complet capitalul de imagine și simpatie al țării.

A urmat revoluția anticeaușistă, iar România ieșită din comunism a ezitat câțiva ani între apropierea de un Occident nu foarte dornic de extindere, neutralitate, alianțe regionale sau relații apropiate cu Rusia (spațiul Comunității Statelor Independente). României i se pusese eticheta de „stat balcanic” și foarte greu am scăpat de ea. Semieșecul aderării la NATO, consemnat de summit-ul din iulie 1997 de la Madrid, a arătat elitelor politice române că SUA nu considerau încă România un furnizor de securitate (și nici nu doreau să irite Rusia suplimentar). Totuși, vizita președintelui

³ Lucian Dobrovicescu, *Aprilie 1944: moartea vine din cer*, <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/aprilie-1944-moartea-vine-din-cer-bombardamentele-aliata-asupra-romaniei>, accesat pe 5 septembrie 2017.

⁴ Mihail Dobre, *România la sfârșitul Războiului Rece*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 2011.

american Bill Clinton la București în vara aceluiași an a deschis drumul unei relații aprofundate între români și americani, grație Parteneriatului Strategic. Îndeplinind reforme politico-economice și de securitate adesea dureroase, România avea să adere la NATO în 2004, ajutată fiind și de contextul internațional al luptei antiteroriste și de poziția sa strategică.⁵ Washingtonul a susținut activ candidatura României și a altor șase state, devenite între timp furnizoare de securitate, democrații liberale, avansate pe calea reformelor interne. Criteriile solicitate de americani (democrație, stat de drept, economie de piață) au fost utile evident și pentru aderarea în 2007 la UE.

În opinia mea, contează foarte mult în ce cheie istorică citim evenimentele trecute – le vedem ca punți care ne unesc sau bariere ce ne separă? Unul dintre marile merite ale SUA este că au creat și cofinanțat NATO, cea mai puternică alianță militară a lumii din ultimii 68 de ani. NATO reprezintă 28 de state, printre cele mai avansate în plan economic, tehnologic și cu regimuri democratice, stabile, o alianță ce acoperă și protejează 13% din populația lumii și deține 45% din GDP-ul global.⁶ Sunt și derapaje – cazul Ungariei, Turciei (ambele cu derivă politică autoritaristă, în grade diferite) etc. – dar, în general, valorile democratice și liberale sunt bine reprezentate. Așadar, ca aliați suntem privilegiați grație bazinului tehnologic, a nivelului de bunăstare și a Revoluției în Afacerile Militare (RMA), pe care SUA le-au adus ca zestre Alianței. Scutul antirachetă de la Deveselu este menit să ne dea încredere: SUA ne vor proteja teritoriul și populația în timp ce își vor apăra propria bază și propriii militari. Militarii americani prezenți pe teritoriul românesc sunt un element de descurajare pentru un posibil agresor statal, o garanție de securitate simbolică. Solidaritatea dintre SUA și aliații săi europeni este astfel confirmată. Nu trebuie să se mai practice conciliatorismul rău înțeles, să se repete evenimente gen acordul de la Munchen – agresorii trebuie descurajați, prin interzicerea accesului sau pedepsire (*deterrence by punishment and by denial*). SUA e actorul care a militat cel mai mult pentru consolidarea flancului estic al NATO, aducând soldați în România⁷, Polonia și țările baltice.

Mai există, desigur, și frica unor români de a fi părăsiți de americani în situații istorice excepționale – nu o avem doar noi, ci și multe ale națiunii din cadrul NATO și UE. Poate la noi e mai traumatic acest sentiment deoarece am trecut prin jumătate secol de comunism când ne-am

⁵ I. Mircea Pașcu, *Bătălia pentru NATO*, Ed. Proiect, București, 2007, p. 120.

⁶ Z. Brzezinski, „An agenda for NATO”, în *Foreign Affairs*, Septembrie-Octombrie 2009, <https://www.foreignaffairs.com/articles/europe/2009-09-01/agenda-nato>, accesat pe 10 mai 2012.

⁷ <http://stirileprotv.ro/stiri/actualitate/sua-ar-putea-trimite-un-batalion-de-1-000-de-soldati-in-romania-anuntul-facut-de-ministrul-apararii-nationale.html>, accesat pe 10 iulie 2017.

simțit părăsiți de Occident. Și pentru că observăm acțiunile agresive ale Rusiei. Însă știu că, vorbind de prezența militară americană, și japonezii se tem de părăsire, la fel și unii sud-coreeni. Până și germanii s-ar arăta revoltați dacă americanii ar închide mâine baza de la Rammstein, e drept că mai mult din motive economice.

Eu cred că trebuie să avem încredere în NATO și în garanțiile de securitate ale Americii, mai ales că în anul 2011 a fost reînnoit parteneriatul strategic (la 13 septembrie 2011, la Washington, a fost adoptată „Declarația Comună privind Parteneriatul Strategic pentru Secolul XXI între România și Statele Unite ale Americii”)⁸, iar întâlnirea din 9 iunie 2017 de la Casa Alba dintre Donald Trump și Klaus Iohannis a pus bazele unei cooperări intensificate, de lungă durată.⁹ Tendințele pe termen lung par să favorizeze aripa americanofilă din elita decidenților de politică externă și de securitate a României, deși se manifestă recent și tendința unor cercuri politice de a prelua modele și valori neliberale, naționalist-populiste, inspirate de Rusia, Ungaria, Polonia etc. La fel și în ceea ce privește societatea civilă, și mai ales clasa de mijloc. Pe termen lung, „prietenia” cu hegemonul sistemic ne va fi de folos, nouă românilor, chiar dacă grosul investițiilor în viitor ar putea veni din partea statelor BRICS. Așadar e și rațional să ai încredere în America, nefiind doar o miză emoțională cu bază cultural-istorică, ci și un act profund rațional.

Șerban Cioculescu (doctor în științe politice) este cercetător științific gradul doi la Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară, de asemenea cadru didactic asociat la Facultatea de Științe Politice a Universității din București.

⁸ Parteneriatul strategic România – SUA, <https://www.mae.ro/node/4944>, accesat pe 20 septembrie 2017.

⁹ <http://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/klaus-iohannis-donald-trump-patru-intalniri-in-cinci-luni-795133>, accesat pe 25 septembrie 2017.